

Põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupi doktoriõppe hindamisotsus Eesti Maaülikool

20/06/2018

**Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri
kõrghariduse hindamisnõukogu otsustas kinnitada
hindamiskomisjoni aruande ja viia järgmine Eesti
Maaülikooli põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse
õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedihindamine läbi seitsme
aasta pärast**

Lähtuvalt ülikooliseaduse § 10 lg-s 4 ja Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri põhimääruse punktidest 3.7.3 ja 3.7.1 tuleneva volituse põhjal kehtestatud dokumendi "Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine" punktist 40.1 sedastab Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kõrghariduse hindamisnõukogu (edaspidi Nõukogu) järgmist:

1. Eesti Maaülikool kooskõlastas EKKAgas õppekavagrupi kvaliteedihindamise aja 25.04.2017.
2. EKKA juhataja kinnitas 24.01.2018 korraldusega Eesti Maaülikooli veterinaaria ja põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupide doktoriõppe kvaliteedihindamise komisjoni (edaspidi komisjon) koosseisus

Peter von Fragstein und Niemsdorff	Komisjoni esimees, Professor Emeritus of Organic Vegetable Production, former Dean of the Faculty of Organic Agricultural Sciences, University of Kassel (Saksamaa)
Maria Fredriksson-Ahomaa	Professor (meat inspection and slaughterhouse hygiene), Department of Food Hygiene and Environmental Health, Faculty of Veterinary Medicine, University of Helsinki (Soome)
Rossella Di Palo	Professor, Department of Veterinary Medicine and Animal Production, University of Naples Federico II (Itaalia)
Bengt Kriström	Department of Forest Economics, Swedish University of Agricultural Sciences; Research Director, Centre for Environmental and Resource Economics (Rootsi)

Tiina Köster	Kõrgkooliväline liige; peaspetsialist, Põllumajandusuuringute Keskus (Eesti)
Brian Danley	Doktorant, Department of Forest Economics, Swedish University of Agricultural Sciences (Rootsi)

3. Eesti Maaülikool esitas põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupis hindamisele järgmised doktoriõppekavad:

Põllumajandus

Metsandus

4. Eesti Maaülikool esitas eneseanalüüsi aruande EKKA büroole 9.01.2018, mille hindamiskoordinaator saatis komisjonile 10.01.2018.
5. Hindamiskülastus Eesti Maaülikoolis toimus 27. – 28.02.2018.
6. Komisjon saatis hindamisaruande projekti EKKA büroole 25.04.2018, mille EKKA edastas kõrgkoolile kommenteerimiseks 30.04.2018 ja millele Eesti Maaülikool esitas vastuse 15.05.2018.
7. Komisjon esitas lõpliku hindamisaruande EKKA büroole 18.05.2018. Hindamisaruanne on otsuse lahutamatu osa. Aruanne on kättesaadav EKKA koduleheküljel.
8. Lõpliku hindamisaruande ja eneseanalüüsi aruande edastas Nõukogu sekretär Nõukogu liikmetele 06.06.2018.
9. Nõukogu arutas saadud dokumente 20.06.2018 istungil 10 liikme osalusel ning otsustas tuua hindamisaruandest välja järgmised Eesti Maaülikooli põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupi doktoriõpet puudutavad tugevused, soovitud ning parendusvaldkonnad.

Komisjon tõi nii Eesti Maaülikooli veterinaaria kui põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagruppide puhul välja järgmised läbivad tugevused, parendusvaldkonnad ja soovitud:

Tugevused

- 1) Kõigi osapoolte vahel kokku lepitud kvaliteedikontrolli mehhanism, mis nõuab doktorantidelt kolme artikli avaldamist, avaldab pikemas perspektiivis kindlasti mõju eeldusel, et artiklid avaldatakse kõrgetasemelistes teadusajakirjades.
- 2) Doktoritööde kaitsmisprotsess toimib hästi, kaasatud on (sageli rahvusvaheline) välisretsensent.
- 3) Doktorikool aitab luua sidemeid erialade ja ülikoolide vahel nii Eesti-siseselt kui rahvusvaheliselt.
- 4) Ülikoolis on hea töökeskkond. Kõrgetasemelise teadustöö jaoks kriitilise tähtsusega taristu (laborid, auditooriumid, välitööjaamad jne) vastab tiptasemel maaülikooli rahvusvahelistele standarditele ja kohati isegi ületab neid.
- 5) Kõik õppejõud läbivad atesteerimise.

- 6) Õppejõud on väga motiveeritud ja orienteeritud teadustööle.
- 7) Juhendajate valimine toimub läbi konkursside.
- 8) Doktorandid on väga motiveeritud.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Pole selge, millist mõju peaks omama ülikooli strateegia “Teadmispõhine biomajandus” doktoriõppe arengule pikemaajalises perspektiivis. Soovitav on seostada doktoriõppekavade arendamine tihedamalt biomajandusstrateegia eesmärkidega.
- 2) Õpinguteks kuluv aeg on sageli liiga pikk. Kolme artikli avaldamise nõuet eelretsenseeritavas teadusajakirjas (mis on doktoritöö kaitsmise eelduseks) on soovitav üle vaadata.
- 3) Nii üldine konkurss doktoriõppesse kui välisriikidest pärit (kvaliteetsete) kandidaatide osakaal on madal. Mõlema suurendamiseks tuleks formaliseerida doktorantide valiku- ja vastuvõtukriteeriumid ja –protsess nii, et konkurss igale doktorandikohale oleks (nii riigisiselt kui rahvusvaheliselt) kuulutatud välja kandideerimiseks piisava ajavaruga, kuulutuses oleks toodud välja selged vastuvõtutingimused ning kõik parimad kandidaadid läbiksid ühetaolise ning dokumenteeritud hindamisprotsessi.
- 4) Täiskoormusega õppivate doktorantide hulka tuleks suurendada.
- 5) Kohustusliku 60 ainepunkti jagunemine semestrite vahel võiks olla paindlikum.
- 6) Kui teadustöö keskmes oleks rohkem rakenduslikke teemasid, oleksid ettevõtted doktorantide toetamisest senisest enam huvitatud.
- 7) Õppejõududele tuleks pakkuda haaravaid ja uuenduslikke juhendamise- ja õpetamisoskuste arendamise võimalusi.
- 8) Vajalik on suurendada (atraktiivsete) teadusprojektide hulka ja nähtavust.
- 9) Suurendada tuleks õppejõudude rahvusvahelist mobiilsust.
- 10) Enam tuleks panustada koostööle teiste (välis)ülikoolidega.
- 11) Doktoranditoetus peaks olema kooskõlas tegeliku elukallidusega.

Põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupi üldised tugevused, parendusvaldkonnad ning soovitused

Tugevused

- 1) Teadustöö on kõrgel tasemel ning üliõpilaste arvu silmas pidades piisav.
- 2) Paljud instituudid (juhendajad) leiavad võimalusi palgata doktorante osakoormusega tööle kas oma teadusprojektide juurde või õppeassistentidena.
- 3) Igal instituudil on oma laborid, mis on üldjoontes hästi varustatud. Juhendajad ja doktorandid on laborite kvaliteedi ja töötingimustega rahul. Doktorantidel on võimalik kasutada ka teiste ülikoolide (näiteks Tartu Ülikooli) laboreid.
- 4) Doktorantidel on head võimalused osaleda väliskonverentsidel ja –kursustel.
- 5) Doktoritöö edukas juhendamine on seotud teadusrahastuse ja karjäärialase edenemisega ülikoolis. Juhendajate konkursid, mille käigus võetakse arvesse ka õppetegevust, tagavad juhendamise kõrge kvaliteedi, mis omakorda avaldab positiivset mõju doktoritööde valmimisele. Noorte kaasjuhendajate määramise süsteem aitab edukalt arendada nende juhendamispädevust. Juhul, kui doktorantide ja juhendajate vahel esineb probleeme, on atesteerimiskomisjoni soovitusel/toel võimalik juhendamine ümber korraldada.

- 6) Juhendajad jälgivad järjepidevalt doktorantide edasijõudmist vastavalt õppeplaanile, sh on kasutusel tõhus „varase hoiatuse“ süsteem. Doktorantide üldine rahulolu juhendamisega on kõrge.
- 7) Doktorantide arvamus õppekava ülesehituse, sisu ja kestuse kohta on väga positiivne, mis näitab nende kõrget motivatsiooni.
- 8) Doktorandid peavad iga-aastaseid atesteerimisseminare kasulikuks, kuna nende käigus on neil võimalik tutvustada tehtud teadustööd inglise keeles laiemale auditooriumile ning kuulda teiste doktorantide töödest.
- 9) Väga oluliseks peetakse doktorantide motiveerimist, et nad veedaksid õppeperioodi välisriigis. Seetõttu on doktorantide välismobiilsus muljetavaldavalt kõrge tasemel. Samuti on doktorantidel tihti võimalus saada oma doktoritöö kirjutamisel aeg-ajalt abi välisprofessoritelt.

Parendusvaldkonnad ja soovitusel

- 1) Õppekavad on väga akadeemilised, keskendudes peamiselt ülikooli vajadustele ja kõrgetasemeliste teadusartiklite kirjutamisele, kuid ei vasta samas alati ettevõtete vajadustele, mis otsivad lahendusi praktilistele probleemidele. Soovitatav oleks teha ettevõtetele senisest konstruktiivsemat ja vastastikku kasulikku koostööd näiteks doktoritööde teemavalikul. Samuti tuleks doktoriõppekavadel asetada enam rõhku ülekantavate pädevuste (nagu juhtimisoskused) arendamisele.
- 2) Õppekavade üldmoodulid tuleks ümber kujundada, et need vastaksid paremini tööturu vajadustele. Uurimistöös kasutatavad statistilised meetodid peaksid sisaldama rohkem biomeetrilisi ja teisi kaasaegseid statistika komponente. Osad kohustuslikest ainemoodulitest on soovitatav muuta valikmooduliteks.
- 3) Soovitatav on muuta osad ainekursused õppekavas (nt esinemine rahvusvahelistel konverentsidel) lühemaks ja pikendada teiste (nt matemaatiline statistika ja modelleerimine) kestust.
- 4) Neli aastat ei ole välitööde hooajalisuse tõttu piisav aeg põllukultuuride alaste doktoritööde lõpetamiseks, kui soovitakse kajastada kolme hooaja tulemusi. Neile doktorantidele täismahus toetuse maksmine viie kuni kuue aasta jooksul suurendaks nii doktoritööde kaitsmise määra kui ka publikatsioonide arvu ning vähendaks väljalangevust.
- 5) Doktorante tuleks koolitada, kuidas kirjutada järeldoktorantuuri taotlusi.
- 6) Arvestades kavatsust viia õppekavad paremasse vastavusse tööturu vajadustega tuleks üle vaadata ka doktorantide kohustuslik õpetamistöö maht, mille vähendamine aitaks kokku hoida ka doktoriõpinguteks kuluvat aega.
- 7) Potentsiaalseks riskiks on laborite amortisatsioon – võimalused nende praeguse seisundi säilitamiseks tuleb leida riiklikul tasandil.
- 8) Parendusvaldkonnaks on uuenduslike õpetamismeetodite kasutamine igapäevases õppetöös.
- 9) Näib valitsevat teatav konflikt regulaarsete teoreetiliste kursuste ja vajaduse vahel viia läbi katseid laborites või teha teaduslikke välitöid, mis sõltuvad tugevalt kliimatingimustest ja peaksid seetõttu olema prioriteediks. Soovitatav on kaaluda võimalust viia ainekursused läbi tihedamate plokkidena väljaspool põllukultuuriteadlaste välitööde kõrghooaega. Teiseks võimaluseks minimeerida konflikti doktorantide teadus- ja õppetöökohustuste vahel oleks eksamite paindlikum korraldus.
- 10) Doktorantide tagasisidele tagasiside andmise protsess peaks olema senisest läbipaistvam.
- 11) Väljalangevus on kohati kõrge.

Tugevused

- 1) Teadus- ja õppetöö kvaliteet Eesti Maaülikoolis on viimase kümnendi jooksul selgelt paranenud – indikaatoriteks selle kohta on investeeringud õppehoonetesse ja – vahenditesse ning muutunud nõuded õppetööle ja selle hindamisele.
- 2) Õppekaval toimuvad parasjagu ümberkorraldused, et viia see paremasse kooskõlla eluliste vajaduste ja tulevaste töötingimustega.
- 3) On positiivne, et õppekavas leidub ka ingliskeelseid õppeaineid.
- 4) Juhendajatele pakutakse spetsiaalseid kursusi juhendamisoskuste arendamiseks, mille kohta nad andsid positiivset tagasisidet.
- 5) Doktorandid peavad ideaalseks võimalust õppida välisülikoolis ning viia sealsamas läbi ka osa uurimistööst.
- 6) Olemas on vahendid õppejõudude välismobiilsuse toetamiseks.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Pikemas perspektiivis tuleks hankida instituuti seal praegu suures kontsentratsioonis töötavate entomoloogide ja põllukultuuriekspertide arvelt tööle (praegu puuduvaid) oluliste valdkondade eksperte nt taimede toitumise ja sordiaretuse valdkonnast.
- 2) Osad juhendajad on õppetöö- ja muude kohustustega nii hõivatud, et peavad leidma doktorantidega kohtumiseks aega nädalavahetustel. Mõned doktorandid mainisid, et kohati on juhendajad väga hõivatud, mistõttu neil pole piisavalt aega aruteludeks ja tagasiside andmiseks nende kirjalikele töödele. Soovitatav oleks kasutada doktorantide ja juhendajate tavapäraseks suhtluseks kaasaegseid töövahendeid, nt veebipõhist tekstitöötlustarkvara.
- 3) Osad õppejõud mainisid, et nad sooviksid endale doktorante võtta, kuid selleks pole piisavalt rahalisi vahendeid ja projekte. Et tagada doktorantidele piisav rahastus, on vajalik suurendada edukate uurimistaotluste osakaalu ning käsitleda doktoritööde teemasid osana välisrahastuse saanud teadusprojektidest.
- 4) Ülikoolisisene infovahetus toimub peamiselt eesti keeles, mis ei ole mõistetav välisüliõpilastele.
- 5) Doktorantide palkamine teadusprojektide juurde, mis ei ole seotud nende endi doktoritöö teemadega, on nende õpingute seisukohast tugevalt küsitav ja toob potentsiaalselt kaasa õpingute pikenemise ilma sisulise põhjuseta. Seetõttu tuleks kohustusliku lisarahastuse süsteem üle vaadata ja võimalusel ümber korraldada.

METSANDUS

Tugevused

- 1) Doktoritööde kvaliteedile pööratakse erakordselt suurt tähelepanu. Kuna doktorantidel peab juba enne lõputöö kaitsmist olema suur arv teadusajakirjades avaldatud artikleid, on lõpetajad akadeemilisel tööturul konkurentsivõimelised.
- 2) Nii doktorandid kui õppejõud on pühendunud ja entusiastlikud ning nende vahel toimub tihe koostöö.
- 3) Õppejõudude osalus Eesti-sisestes ja rahvusvahelistes projektides on märkimisväärne.
- 4) Metsanduse õppekava lõpetab üle poole vastuvõetud doktorantidest. Õppekava jätkusuutlikkusele viitab ka sellel õppivate välisdoktorantide suur osakaal.

- 5) Doktorantidele jagatakse ainepunkte rahvusvahelistel konverentsidel osalemise eest, mis motiveerib neid oma teadustöö tulemusi kommunikeerima.
- 6) Doktorandid võtavad lisakursusi Tartu Ülikoolist ja välisülikoolidest, luues nii häid kontakte, mis tulevad kasuks nii nende tulevasele karjäärile kui ka EMÜ-le.
- 7) Loodud on mitmetasandiline nõustamissüsteem.
- 8) Doktorantidele on loodud ohtralt võimalusi rahvusvahelise teadlaskonnaga suhtlemiseks.
- 9) Rahvusvahelist koostööd soodustatakse – õppejõududele pakutakse rahvusvahelisi kursusi ja võimalusi arendada ennast välisülikoolide juures, milleks on tagatud ka piisav rahastus.
- 10) Lõputööde kaitsmiskomisjonide koosseisud muutuvad aina rahvusvahelisemaks.
- 11) Metsanduse õppekava selgeks tugevuseks on koostöö väliste huvirühmadega, kelle esindajaid (sh vilistlasi ja tööandjaid) kaasatakse aktiivselt õppe- ja teadustöösse. Teadustegevus on tihedalt seotud ühiskonna vajadustega – näiteks kajastavad doktorantide lõputööd nii era- kui riigisektori jaoks vajalikke teemasid.

Parendusvaldkonnad ja soovitused

- 1) Üle tuleks vaadata kõigi ainekursuste seosed „biomajanduse“ valdkonna peamiste strateegiliste teemadega. Soovitav on analüüsida, kas sotsiaalteaduste kaal õppekavas on kooskõlas ülikooli biomajandusliku strateegiaga. Uurida võiks võimalust kasutada doktorikooli ja rahvusvahelisi koostöösidemeid, et sotsiaalteaduste rolli õppekavas suurendada.
 - 2) Arvestades, et metsanduse kõigi õppetasete õppekavad on omavahel tihedalt seotud, tuleb neis muudatuste tegemisel tervikut silmas pidada.
 - 3) Soovitav on kaaluda seminari sisseadmist, mille käigus siseoponent annab doktoritööle tagasisidet.
 - 4) Soovitav on muuta doktoritööde kaitsmispreemiate jagamise süsteem läbipaistvamaks. Samuti tuleks kaaluda, kas on kõige mõistlikum lahendus anda see tasu just juhendajale, kui doktorandi finantsilised raskused on üheks õpingute venimise peamistest põhjustest.
 - 5) Paljud doktorandid täidavad rahateenimise eesmärgil endiselt mitteakadeemilisi ülesandeid, mis segab nende õpinguid. Doktorantide töökoormust on soovitav ametlikult jälgida ja selle kohta kogutud tulemusi kasutada lisaraha taotlemiseks riigilt.
 - 6) Ainekava oleks soovitav muuta paindlikumaks, et doktorandid saaksid kasutada õppe- ja teadustöö võimalusi välismaal senisest pikemate ajaperioodide vältel.
 - 7) Doktorantide hinnangul võiks juhendaja heakskiitu doktoritöö teemavaliku osas suhtuda paindlikumalt (praegu peavad teemad olema kinnitatud juba juhendajaks kandideerimise faasis), võimaldades neil ka omalt poolt uurimisteemasid välja pakkuda.
- 10.** Dokumendi „Doktoriõppe õppekavagrupi kvaliteedi hindamine“ p 40 sätestab, et hindamisnõukogu kinnitab hindamisaruande kolme kuu jooksul pärast selle saamist. Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni poolt välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning otsustab viia järgmine õppekavagrupi kvaliteedi hindamine läbi kas seitsme, viie või kolme aasta pärast.
- 11.** Nõukogu kaalus punktis 9 toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi ning leidis, et õppekava, sellel toimuv õpe ning õppealane arendustegevus vastavad nõuetele ning:

OTSUSTAS

Kinnitada hindamisaruanne ning viia järgmine Eesti Maaülikooli põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse õppekavagrupi doktoriõppe kvaliteedi hindamine läbi 7 aasta pärast.

Otsus võeti vastu 10 poolthäälega. Vastu 0.

12. Nõukogu teeb Eesti Maaülikoolile ettepaneku esitada EKKA-le hiljemalt 20.06.2019 tegevuskava aruandes toodud parendusvaldkondade ning soovitude arvestamise kohta.
13. Isikul, kes leiab, et otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi, on võimalik esitada vaie EKKA hindamislõukogule 30 päeva jooksul pärast seda, kui vaide esitaja vaidlustatavast toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama.

Nõukogu saadab vaide EKKA hindamislõukogu vaidekomisjonile, kes esitab 5 päeva jooksul vaide saamisest nõukogule kirjaliku erapooletu arvamuse vaide põhjendatuse osas. Nõukogu lahendab vaide 10 päeva jooksul selle saamisest, võttes arvesse vaidekomisjoni põhjendatud seisukohta. Kui vaiet on vaja täiendavalt uurida, võib hindamislõukogu vaide läbivaatamise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

Otsuse kohtulik vaidlustamine on võimalik 30 päeva jooksul alates selle kättetoimetamisest, esitades kaebuse Tallinna Halduskohtu Tallinna kohtumajja halduskohtumenetluse seaduses sätestatud korras.

Eve Eisenschmidt
Nõukogu esimees

Hillar Bauman
Nõukogu sekretär